

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
ДУНАЙСЬКИЙ ІСТИТУТ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ
КАФЕДРА ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИХ ТА ІНЖЕНЕРНО-
ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри
Тетяна ВОЙЧЕНКО

Протокол № 1 від 01.09 2022р.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Викладач	Урум Наталія Степанівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри природничо-математичних та інженерно-технічних дисциплін
Контактний телефон	+380671609518 Отримання консультацій: вівторок, четвер - 14.30 - 16.00 ауд. № 3 або на платформі Zoom https://us05web.zoom.us/j/7241622102?pwd=OEpmZmJlZ2FMUU9taGVDRjFOYUlvQT09 Ідентифікатор конференції: 724 162 2102 Код доступу: sPyW2L
E-mail	Nataliiaurum@gmail.com
Навчальна дисципліна	Безпека життєдіяльності, основи охорони праці та медичної допомоги

Офіційна назва освітньої програми	Навігація і управління морськими суднами
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	27 Транспорт
Спеціальність	271 Морський та внутрішній водний транспорт
Спеціалізація	271.01 Навігація і управління морськими суднами
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	5
Статус дисципліни (обов'язкова, вибіркова)	Обов'язкова
Мета вивчення дисципліни	Метою навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності, основи охорони праці та медичної допомоги» є теоретична та практична підготовка, яка передбачає формування знань і навичок щодо створення безпечних і здорових умов життя і діяльності для себе та осіб, з якими співпрацюєш та про яких потрібно піклуватися, створення умов гармонійного розвитку особистості і сталого розвитку людства, що повністю відповідає вимогам Кодексу ПДНВ – 95 з Манільськими поправками 2010.
Загальні компетентності	ЗК11. Навички здійснення безпечної діяльності (прихильність безпеці). ЗК14. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо. ЗК15. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК16. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового

	способу життя.
Загальні (фахові) компетентності	ЗФК1. Здатність забезпечити протипожежну безпеку та уміння боротися з пожежами на судах. ЗФК3. Здатність розробляти плани дій під час аварійних ситуацій та схем з боротьби за живучість судна, а також здійснювати дії у випадку аварійних ситуацій згідно з цим планом. ЗФК4. Здатність надавати першу медичну допомогу та здатність застосовувати засоби першої медичної допомоги на судах, організовувати та керувати наданням медичної допомоги на судні.
Спеціальні компетентності	СК10. Здатність здійснювати технічне обслуговування та ремонт систем управління та безпеки побутового обладнання. СК11. Усвідомлення відповідальності та здатність до прийняття рішень у непередбачуваних та аварійних ситуаціях, пов'язаних з експлуатацією судового електричного та електронного обладнання.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик, як кількісна оцінка небезпек. Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій. Небезпечні ситуації. Різні види небезпечних ситуацій. Запобіжні заходи. Умови для початку пожежі. Затоплення. Конструктивні заходи забезпечення живучості судна. Заходи запобігання забрудненню морського середовища.

Тема 2. Правові, нормативно-технічні та організаційні основи забезпечення безпеки життєдіяльності та професійної діяльності. Міжнародно-правове співробітництво держав із забезпечення безпеки життєдіяльності. Безпека в системі «людина-життєве середовище». Якісний і кількісний аналіз рівня ризиків. Навчальний посібник СОЛАС з рятування. Символи, що стосуються безпеки.

Тема 3. Шкідливі та небезпечні виробничі фактори на судах. Класифікація.

Нормування параметрів мікроклімату. Особливості розслідування та облік нещасних випадків. Професіоналізм й загальна культура моряка. Профілактика травматизму. Навчання та інструктаж екіпажу. Загальне ознайомлення екіпажу з питань безпеки. Розклад за тривогами та сигнали тривоги. Інструкції для екіпажу та інструкції з дій під час небезпечних ситуацій. Додаткове обладнання та засоби виживання при залишенні судна; ускладнення, пов'язані із залишенням судна.

Тема 4. Аварійні ситуації на водному транспорті. Правила техніки безпеки та порядку дій у надзвичайних ситуаціях при експлуатації головної енергетичної установки та систем управління. МАРПОЛ 73/78. Питання безпеки і особистого виживання на морі, вимоги Кодексу з підготовки і дипломування моряків. Залишення судна як останній захід рятування. Особиста підготовка до залишення судна. Необхідність запобігання паніці. Обов'язки екіпажу стосовно пасажирів. Обов'язки команди стосовно посадки в рятувальні засоби. Команди капітана про

залишення судна. Засоби виживання.

Тема 5. Рятувальні засоби та чергові шлюпки. Рятувальні шлюпки. Індивідуальні рятувальні засоби. Рятувальні кола. Рятувальні жилети. Водозахисні костюми /захисні костюми. Гідротермокостюми.

Тема 6. Виживання в морі. Небезпека для осіб, що вижили під час залишення судна. Правильне використання рятувального засобу та його обладнання.

Тема 7. Правила техніки безпеки на судні. Запобігання забрудненню морського і навколишнього середовища.

Тема 8. Відповідальність, пов'язана з охороною. Договірні уряди. Особа командного складу, відповідальна за охорону судна. Офіцер з охорони компанії. Офіцер з охорони портового засобу. Члени екіпажу, що виконують обов'язки з охорони судна. Персонал портового засобу, що виконує обов'язки з охорони судна. Інший персонал.

Тема 9. Дії з охорони судна. Дії, які необхідно вживати у разі різних рівнів охорони. Доповіді про інциденти з питань охорони.

Тема 10. Нормативне забезпечення охорони праці в Україні та за кордоном. Нормативні, організаційно-технічні заходи по упередженню забруднення навколишнього середовища.

Тема 11. Організація охорони праці на об'єктах водного транспорту. Управління безпечним та ефективним проведенням технічного обслуговування та ремонту суднових механізмів та систем.

Тема 12. Виробнича санітарія та гігієна праці на транспорті. Санітарно-гігієнічні норми на флоті. Мікроклімат на робочому місті. Методи зниження шкідливої дії виробничих чинників на людину. Засоби колективного та ідивідуального захисту. Види інструктажів. Відповідальність за порушення правил техніки безпеки на судні.

Тема 13. Основи теорії пожежі. Організація протипожежного захисту на судні. Основи організації боротьби з пожежею на судні. Електробезпека.

Тема 14. Організація та задачі медичної допомоги на судні. Анатомія та фізіологія людини. Невідкладна медична допомога, медичний догляд. Зв'язок для консультацій з медичних питань.

Тема 15. Невідкладна медична допомога в загрозованих для життя станах, які виникають при захворюваннях та отруєннях. Невідкладна медична допомога в загрозованих для життя станах, які виникають при інфекційних захворюваннях. Надання першої медичної допомоги на судні. Реанімаційні заходи.

Програмні результати навчання

РН19. Знання видів пожежі, принципу дії систем пожежогасіння, умінь гасити пожежі із застосуванням належного обладнання, включаючи пожежі паливних систем; умінь організувати навчання з боротьби з пожежею.

РН20. Знання методів та засобів запобігання пожежі, виявлення та гасіння пожежі, боротьби за живучість судна та способів особистого виживання.

РН21. Навички прийомів першої медичної допомоги та умінь застосувати медичні керівництва та медичні консультації, отримані по радіо, зокрема вміння вжити

	ефективних заходів на основі таких знань у випадку нещасних випадків або захворювань. РН26. Навички особистого виживання, забезпечення особистої безпеки та знання громадських обов'язків на суднах.
Політика курсу	Академічна доброчесність. Порухення «Положення про систему забезпечення академічної доброчесності у ДУІТ» є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним. Положення доступне за посиланням: https://files.duit.edu.ua/uploads/Сайт/11_ПУБЛІЧНА_ІНФОРМАЦІЯ/ПОЛОЖЕННЯ_ДУІТ/31_Положення-про-систему--забезпечення-АД-в-ДУІТ.pdf Кожен здобувач повинен ознайомитися і дотримуватися правил академічної доброчесності. Забороненим вважається: – користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (за винятком дозволу викладача при виконанні пошуково-дослідницьких завдань). – списування та плагіат. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших здобувачів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності, незалежно від масштабів плагіату чи обману, вважається підставою для скасування набутих балів. Зокрема, дотримання академічної доброчесності передбачає, що вся робота на екзаменах та заліках має виконуватися індивідуально. Під час виконання самостійної роботи здобувачі можуть консультуватися з викладачами та з іншими здобувачами, але повинні самостійно розв'язувати завдання, керуючись власними знаннями, вміннями та навичками. Посилання на всі ресурси та джерела (наприклад, у звітах, самостійних роботах чи презентаціях) повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином. У разі спільної роботи з іншими здобувачами над виконанням індивідуальних завдань, ви повинні зазначити ступінь їх залученості до роботи. Пошуково-дослідницькі роботи здобувач виконує самостійно, а також самостійно перевіряє їх онлайн на безкоштовних сервісах на унікальність, антиплагіат (Advego Plagiatus, EtxtAntiplagiat, Content-watch, Copyscape, unichек, Etxt Antiplagiat, Plagiarisma, Edu-Birde, Like-Exactus, UNICHECK). Для успішного проходження курсу та складання контрольних заходів необхідним є вивчення навчального матеріалу за кожною темою. Відвідування занять і усунення пропущених занять. Очікується, що всі здобувачі відвідають усі лекції і практичні

заняття курсу. Здобувачі зобов'язані дотримуватися дедлайнів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. Якщо здобувач не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки (незадовільні), не виконав модульні контрольні роботи, самостійну роботу, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю. За відпрацьовані лекційні заняття оцінки не ставляться, за практичні, індивідуальні заняття нараховуються бали середнього, достатнього та високого рівня.

Система вимог:

- необхідним є вивчення навчального матеріалу за кожною темою;
- виконувати всі види завдань, передбачених обсягом і змістом навчального курсу;
- не спізнюватися на заняття (аудиторні та під час онлайн навчання);
- не розмовляти на заняттях, не жувати гумку, не користуватись телефоном та іншими гаджетами;
- на заняття приходити у формі;
- не пропускати заняття без поважних причин;
- обов'язковим є відпрацювання всіх пропущених занять (незалежно від причини пропуску) у відведений викладачем час (згідно графіку проведення консультацій);
- в разі невиконання своєчасно завдань підсумкова оцінка знижується;
- активно брати участь в навчальному процесі;
- бути терпимим, відкритим, відвертим, доброзичливим до однокурсників та викладача;
- конструктивно підтримувати зворотний зв'язок на заняттях;
- дотримуватись академічної відповідальності.

Форми поточного та підсумкового контролю

В умовах модульно-кредитної технології навчання контроль успішності здобувачі поділяється на поточний і підсумковий контроль. Для ефективної перевірки рівня засвоєння здобувачами знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни використовують різні методи і форми контролю:

- 1) метод усного контролю: основне запитання, додаткові, допоміжні; запитання у вигляді проблеми; індивідуальне, фронтальне опитування і комбіноване;
- 2) метод письмового контролю;
- 3) метод тестового контролю.

Поточний контроль успішності здобувачів – це систематична перевірка знань, яка проводиться на поточних заняттях відповідно до розкладу та відповідно до робочої програми. Його мета – систематична перевірка розуміння та засвоєння теоретичного навчального матеріалу, уміння

використовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань тощо. Можливості поточного контролю: мотивація навчання, стимулювання навчально-пізнавальної діяльності, диференційований підхід до навчання, індивідуалізація навчання тощо. Методи поточного контролю: усний контроль (під час опитування, бесіди, доповіді, читання тексту, повідомлення на задану тему та ін.); письмовий контроль (контрольна робота/тест у письмовій формі, твір, виклад матеріалу на задану тему в письмовому вигляді тощо); комбінований контроль; презентація СРС; практичний контроль (під час практичних робіт, під час усіх видів практики); спостереження як метод контролю; тестовий контроль; проблемні ситуації та ін. Поточний контроль здійснюється на кожному лекційному/практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми з метою перевірити ступінь та якість засвоєння матеріалу, що вивчається та під час індивідуальної роботи викладача зі здобувачами для тих тем, які здобувачі опрацьовують самостійно і вони не належать до структури заняття. На всіх практичних заняттях застосовується об'єктивний контроль теоретичної підготовки та засвоєння практичних навичок із метою перевірки підготовленості здобувача до заняття. В процесі поточного контролю оцінюється самостійна робота здобувачів щодо повноти виконання завдань, рівня засвоєння навчальних матеріалів, оволодіння практичними навичками аналітичної, дослідницької роботи та ін.

Рубіжний (модульний) контроль проводиться у формі письмової контрольної роботи. Модульна контрольна робота складається із 6 запитань. Контроль і оцінка (до 10 балів) виконання завдань МКР виконується в терміни згідно затвердженому графіку навчального процесу.

До семестрового контролю допускається здобувач, якщо він виконав всі види робіт, які передбачені у курсі вивчення навчальної дисципліни. Семестровий контроль здійснюється в письмовій формі за екзаменаційними білетами. Екзамен оцінюється максимально у 30 балів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

При виконанні рубіжного (модульного) контролю оцінюванню підлягають теоретичні знання та практичні навички, яких набули здобувачі після опанування певного модуля. Критеріями оцінки правильності виконання модульних контрольних завдань є:

10 балів - здобувач в процесі відповіді дає правильні відповіді на всі поставлені запитання, виявляє високий рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу. Викладає свою відповідь системно та логічно, упевнено і правильно аргументує власну позицію, робить висновки, тощо;

8 балів - здобувач має належний рівень знань теоретичного та

нормативного матеріалу, на поставлені запитання відповіді дає, переважно, правильні, однак допускає певні неточності у визначеннях правових категорій, не завжди належно (коректно) аргументує відповідь або правильно відповідає лише на половину поставлених запитань, тощо;

5 балів - здобувач має задовільний рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу, на поставлені запитання відповідає, але не на всі, допускає певні неточності у визначеннях базових категорій, не завжди належно (коректно) аргументує або правильно дає відповідь на 1/3 (одну третину) поставлених запитань тощо;

0 балів - здобувач дає неправильні відповіді на поставлені запитання, виявляє неналежний рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу, неспроможний послідовно і правильно аргументувати свою точку зору.

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни «БЖД,ООП,МД» проводиться у формі екзамену, який оцінюється максимально у 30 балів. Екзаменаційний білет містить 3 питання. До підсумкового контролю допускаються здобувачі, які відвідали усі передбачені навчальною програмою з дисципліни аудиторні навчальні заняття. Здобувачу, який з поважної причини мав пропуски навчальних занять, дозволяється відпрацювати академічну заборгованість протягом двох тижнів у дні консультацій викладача.

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамен).

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
82-89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома – трьома незначними помилками.
75-81		C	«Добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в

			основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
67-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» - теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, містять помилки, робота з трьома значними помилками.
60-66		E	«Достатньо» - теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімум критеріїв оцінки.
35-59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки.
1-34		F	«Безумовно незадовільно» теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Желібо Є.П., Заваруха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник/ ред. Є.П. Желібо. К.: Каравела, 2013. 328 с.
2. Іванов І.І. Законодавчі та нормативно-правові засади охорони праці: Навч. посіб./ І.І.Іванов, М.В. Сухарева, А.Г. Мешкова, О.С. Соболевська. Дніпро: НМетАУ, 2019. 61с.
3. Іванов І.І. Повітряне середовище робочих приміщень: навчальний посібник/І.І. Іванов, С.А. Карпенко, Л.П. Грес, О.О. Єрємін. Дніпро: Видавництво «Свідлер А.Л.», 2016. 572 с.
4. Карандашев В.І. Безпека життєдіяльності в надзвичайних ситуаціях. Ч. I, II: Навчальний посібник. Дніпропетровськ: НМетАУ, 2004. 82 с.
5. Колегаєв М.О., Іванов Б.Н., Басанець Н.Г. «Безпека життєдіяльності та виживання на морі». Одеса: КП Одеська міська. друкарня, 2007. 354 с.
6. Колегаєв М.О., Парменова М.А., Ніколаєва Г.В. та ін. Безпека та охорона на морі. За редакцією професора М.О. Колегаєва. Одеса: Фенікс. 2020. 832 с.
7. Лукін Є.В., Карандашев В.І. Безпека життєдіяльності. Ч. III: Навчальний посібник. Дніпропетровськ, НМетАУ, 2015. 61 с.
8. Серіков Я. О. Основи охорони праці: Навч. посібник. Харків: ХНАМГ, 2007. 227 с.

Додаткова література

1. Бедрій Я.І. Основи охорони праці: Навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2014. 240 с.
2. Березуцький В.В. Основи охорони праці: Навч. посіб./ за ред. проф. В.В. Березуцького. Х.: Факт, 2007. 480 с.
3. Березуцький В.В., Васьковець Л.А., Вершиніна Н.П. та ін. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / За ред. проф. В.В. Березуцького. Х.: Факт, 2005. 348 с.
4. Воронов О.І. Основи охорони праці: Навч. посіб. К.: Генеза, 2004, 263 с.
5. Гандзюк М.П. Основи охорони праці: Підруч. для студ. ВНЗ/ За ред. М.П. Гандзюка. К.: Каравела, 2004. 408 с.

Інформаційні ресурси

1. Міжнародна конвенція про підготовку і дипломування моряків та несення вахти (1978 року з поправками).
URL: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/MU78K01U.html (дата звернення: 30.08.2022)
2. Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи
URL: <http://www.mns.gov.ua> (дата звернення: 30.08.2022)
3. Посилання на курс навчальної дисципліни у Google Class

URL: <https://classroom.google.com/u/1/h>

4. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського.

URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення: 30.08.2022)

5. Система дистанційного навчання MOODLE ДІВТ ДУІТ.

URL: <https://divt.pp.ua/login/index.php>

Міністерство освіти і науки України URL: <http://www.mon.gov.ua>,
www.osvita.com. (дата звернення: 30.08.2022)

6. Міністерство екології та природних ресурсів України

URL: <http://www.menr.gov.ua> <https://mepr.gov.ua> (дата звернення: 30.08.2022)

7. Manila amendments to the International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers, 1978, and to the Seafarers' Training, Certification and Watchkeeping Code (STCW Convention and Code). STCW/CONF. London: IMO. 2010.

URL: <https://www.imo.org/en/OurWork/HumanElement/Pages/STCWConvention.aspx> (дата звернення: 30.08.2022)

8. Международная конвенция по охране человеческой жизни на море (SOLAS-74/78). URL: <https://docs.cntd.ru/document/901765675> (дата звернення: 30.08.2022)

9. Международная конвенция по предотвращению загрязнения с судов (МАРПОЛ 73/78). URL: <https://docs.cntd.ru/document/901764502> (дата звернення: 30.08.2022)

10. Международные Правила Предупреждения Столкновений Судов в море, 1972 г. МППСС-72. URL: <http://www.mppss.ru/rules/> (дата звернення: 30.08.2022)

11. Нормативно-правова база діяльності морського і річкового транспорту. URL: http://proukraine.net.ua/?page_id=471 (дата звернення: 30.08.2022)

12. Нормативно-правова база діяльності морського і річкового транспорту.

URL: http://proukraine.net.ua/?page_id=471 (дата звернення: 30.08.2022)